Objektif: 1

Osmanlica Türkçe Uydurmaca

Peyami Safa

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 30
OBJEKTİF SERİSİ: 1

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-028-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.

1. Basım: 1970
2. Basım: (ilâveli): 1976
12. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
Istiklal Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Tashih: Esin Hamamcı

Dizin: Abdullah Ezik, Esin Hamamcı, Meryem Çakır, Yağmur Yıldırımay Bayrakçı

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2022

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol, Cumhuriyet, Havadis, Milliyet, Son Havadis, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Tasvîr-i Efkâr, Tercüman, Tercümân-ı Hakîkat, Ulus, Vakit, Yirminci Asır*. Dergi: *Aydabir, Aydede, Bozkurt, Büyük Doğu, Çınaraltı, Düşünen Adam, Edebiyat Gazetesi, Fağfur,*

Hafta, Hareket, Hayat, Heray, İctihad, İslâm Mecmuası, Kültür Haftası, Resimli Ay, Resimli Şark, Seksoloji, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Yurdu, Türklük, Yedigün, Yeni Çağ, Yeni Istiklal, Yeni Mecmua, Yeni Türk Mecmuası.

Eserleri. Hikâyeleri. 1. *Gençliğimiz* (1922). 2. *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923). 3. *Ateş Böcekleri* (1925). 4. *İstanbul Hikâyeleri* (tarihsiz). 5. *Hikâyeler*. İlk Defa Bütün Hikâyeleri Bir Arada (1980). *Asrın Hikâyeleri*'yle *Siyah Beyaz Hikâyeler*, *Ateş Böcekleri* ve *Resimli A*y mecmuasının 1930 yılında verdiği Resimli Hikâyeler ilavesindeki hikâyeler Halil Açıkgöz tarafından bir araya getirilmiştir.

Romanları. 1. *Sözde Kızlar* (1922). 2. *Şimşek* (1923). 3. *Mahşer* (1924). 4. *Bir Akşamdı* (1924). 5. *Canan* (1925). 6. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930). 7. *Fatih-Harbiye* (1931). 8. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933). 9. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949). 10. *Yalnızız* (1951). 11. *Biz İnsanlar* (1959). Peyami Safa'nın ayrıca *Gün Doğuyor* adlı bir piyesi yayımlanmıştır (1937). Ayrıca Server Bedi takma adıyla çok sayıda roman ve hikâye kitabı yayımlamış, tefrika etmiştir. Bu eserler de Ötüken Neşriyat tarafından Server Bedi Külliyatı başlığı altında 2018 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

Diğer Eserleri. 1. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938). 2. *Felsefî Buhran* (1939). 3. *Millet ve İnsan* (1943). İkinci baskısı *Nasyonalizm* adıyla yapılmıştır (1961). 4. *Mahutlar* (1959). 5. *Sosyalizm* (1961). 6. *Mistisizm* (1961). 7. *Doğu-Batı Sentezi* (1962). 8. *Kızıl Çocuğa Mektuplar* (1971). Yukarıdaki üç eseri ayrıca *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm* adıyla bir arada basılmıştır (1975).

Büyük Avrupa Anketi adlı eseri (1938) Peyami Safa'nın 1936 yılında çıktığı Avrupa seyahatini anlatır. Peyami Safa'nın çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından seçmeler konularına göre tasnif edilerek "Objektif" adı altında basılmıştır: *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* (1970); *Sanat, Edebiyat, Tenkit* (1971); *Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971); *Din, İnkılâp, İrtica* (1971); *Kadın, Aşk, Aile* (1973); *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976); *Eğitim, Gençlik, Üniversite* (1976); *Yirminci Asır, Avrupa ve Biz* (1976). Peyami Safa, *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektep Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948) gibi ders kitapları da kaleme almıştır.

“Kalemi elime aldığım günden beri
Türkçenin müdafaası için
yazdığım satırları birbirine eklesem,
İstanbul-Ankara şimendifer hattından
daha uzun olur."
Peyami Safa

İÇİNDEKİLER

Türk müyüz, Osmanlı mı? 13
Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca 14
Dilimize İftira Edenler 15
Arapça Değil Türkçe 18
Bir Terbiye Hasadı 19
Bir Gramer İhtilafı 20
Dilciler ve Edebiyatçılar 22
Fransızca Konuşan Veznedar Bayan 23
Akademi Münakaşası 24
Akademi 27
Argo ve Halk Tabirleri 29
Lisan İkiliği 32
Latin Harfi Neslinin İstikbali 33
Yanaşma Kelimeler 34
Lisanın İstiklali 36
Istılah Davası 38
Mekteplerimizde Latince ve Yunancadan Evvel 39
Terim Rezaleti 42
Gene Terim Bahsi 48
Telaşa Lüzum Yok 50
Şalvar-Smokin Taraftarları 51
Tercüme Eğlenceleri 53
Arap Harfleri 56
İlk Basamak 58
Niçin mi? 60
Medeniyet Treni ve Bedeviyet Kervanı 61
Bir Kelimenin İçindeki Dünya 63
Gramersiz Olmaz! 66
"Mefkûre" mi, "Ülkü" mü, "İdeal" mi? 68
Allah'ım, Bu Ne Anarşidir! 69
Dil Başka, Lisan Başkadır 71
Noktalama Bahsinde İhmallerimiz 72
Yabancı Kelimelerden Korkumuz 73
Bu Ölüleri Diriltebiliriz 75
Bugünkü Türkçenin İlk Akıncıları 76
Bir Lisan Kongresi Şarttır! 77
Söylendiği Gibi Yazılamaz 78
Gramer Hazırlanıyormuş 81
Türk Gramerinin Esasları 83
Bir Daha Teklif Ediyorum 99

Dost ve Düşman Kelimeler 100
Gramer Terimleri 101
Yabancı Sözleri Eleme Hareketleri 105
İmlamızın Temeli 107
Yuvası Dağılan İki Kelime 108
Millet ve Halk Tâbirleri 109
Bir Kahkahalık İddialar 112
Seve Seve, Azar Azar ve Yavaş Yavaş 113
Müdahalesiz Olmaz Fakat... 115
Daima Daha Türkçeye Doğru 116
Ayıptır, Arkadaşlar Ayıp 118
Dilciler mi, Edebiyatçılar mı? 120
Yapma Çiçekli Bahçeler 121
Aydınlanmak İstiyoruz 122
Esasta Anlaşmak Şarttır 123
Dil Yapılmaz, Yaratılır 127
Rahmetliler Sağ Olsaydılar... 130
Neden Böyle Oldu? 132
En Güzel Türkçe 133
Türkçenin Siga Zenginliği 135
Bir Akademi Lüzum ve İmkânı 136
Üç Kelime ve Bir Küçük Tahlil 137
Dil Bayramı 138
Doğru Yazı Hasreti 140
Akademi, Evet Akademi! 141
Kelimelerin Geçirdikleri Maceralar 142
Türkçenin Softaları ve Züppeleri 144
Hastanın Başındaki Şamata 145
Aydın Dili 146
Hataların Hatası 147
Yarınki Kurultay 148
Yeni Kelimelerin İmtihanı 150
İlim mi, Bilim mi? 151
Bir Hastanın Başucunda 152
Aşağılık Dil 153
Dil Devriminde Uydurma ve Zorlama 155
Türk Dili İçin Bir Rapor (1) 159
Spor Terimleri 165
Bir Cevap 166
Dil Sıkıntısı 167
Dilimize Ait Hayaller ve Gerçekler 168
Niçin Zavallı? 170

Yeni Kelimelerin Hayat Şartları 171
Bu da Böylesine Bir Yobazlık 173
Bir Arkadaşa Cevap 174
Kültür Belası 176
Dil Suçları 177
Dil Otarşisi ve Dil Yetersizliği 178
Spor Dilimiz 179
Spor Dilinde Efendilik 181
Dilimizi Düzeltmek 182
Gençlere Türkçe Öğretelim 184
Acıklı Problem 185
Majüskül Hikâyesi 187
Dilimizin Canlı Bir Meselesi 188
Yine Dil Faciası 190
Sorulanlara ve Sorulabileceklere Cevap 191
Türkçeyi Unutmaya mı Başladık? 192
Bir Dil Hadisesi 194
Çift Kelimelere Bir Bakış 195
Gürkan, Mevlana ve Türkçe 196
Dil Sıkıntısı 198
İlmî Terimler ve Halk Dili 199
Bir Dilin Benliği 200
Soysuz Türkçe 202
Dilde Özleşmenin Hudutları 203
Okullarda Türkçe Felaketi 205
Deyimlerimiz ve Kaynakları 206
Dil Soruları ve Cevapları 208
Tükenmez Konu 209
Dil Tereddüdü ve İzalesi İmkânları 210
Ne Olacak? 212
İlerilik Değil Bilgisizlik 213
Yabancı Kelime Suiistimâli 216
Türkçe mi, Ermenice mi? 217
Kavgalı Kelimeler 218
Bir Dizgi Yanlışının Düşündürdükleri 220
Bir İnkâr Faciası 221
Dil Şuursuzluğu 223
Türkçemiz 225
Dil ve Başarı 226
Dilimizin Fakirliği 228
Tekerlemeler 229
Yüzde Yüzcülük İlleti 231

Yeni Türkçemizde Sevdiğim ve Sevmediğim Bazı Kelimeler 233
Bir Yanlış Kelime Daha 235
Yine Dil 236
Okullarda Türkçe Anarşisi 238
Dil Soruları 239
Dil Münakaşaları 240
Bu Ne Biçim Hukuk Dili 242
Bir Doçentin Tekzibi Üzerine 243
Yabancı Kelimeler ve Devlet 246
Birkaç Okuyucumuza Cevap 247
Dilde Gerçek Tasfiye 249
Bölge Dilleri ve Ortak Dil 250
Türkçenin Hastalıkları 253
"Objektif" Kelimesi 255
Türk Dilinde Fransız Tesiri 257
Fransız Argosundan Örnekler 258
Arap Harfleri 260
Arap ve Latin Harfleri 262
Arap Harfleri ve İrtica 263
İmlamızın Vahdetsizliği 264
Türkçemizin En Önemli Meselesi 266
Tarihin Sürekliliği 267
Doğru-Sapık Türkçe Savaşı 268
Softa, Yobaz ve Dogmatik Kelimeleri 269
Bir Ek'in Dostları ve Düşmanları 270
Çirkin ve Uydurma Bir Edat 272
Sahnelerimizin Dilinde Vahdetsizlik 273
CENTO, NATO ve Benzerleri 274
Türkçede Nisbet Ekleri Meselesi 275
Radyolarımızda Dil Yanlışları 277
Nesil mi, Kuşak mı? 278
Eksik Alfabe ve Bozuk Türkçe 279
Kelime İnsandan Daha Canlıdır 281
"Sözlük" Kelimesi Yanlıştır 282
Sinirlendirici Bir Çekim 283
Genç Bir İlim Adamımıza Cevap 285
Bugünkü Türkçe Hangi Türkçedir? 286
Halk Ne Demek? 288
Ülkü, Mefkûre, İdeal 289
Dil Göçebeliği 290
Dilin Ruhu ve Şekli 291
Dizin 293

Türk müyüz, Osmanlı mı?

Milliyet, 7 Şubat 1959

Bazı makalelerimde "Osmanlı İmparatorluğu, Osmanlı Devleti, Osmanlı Meşrutiyeti, Osmanlı münevveri, Osmanlı şairi, Osmanlıca..." deyimlerini kullanırım. "Osmanlı"yı "Türk"ten ayırıyormuşum zannını veren bu vasıflandırmalar beni yazılı ve sözlü sorular karşısında bırakıyor. "İstizah" sınırını aşıp itiraz hâlini alan bu sorular şöyle özetlenebilir.

- Bugünkü Türk devleti Osmanlı Devleti'nin devamı değil m*ı*dır? Rejim değişmekle bir devletin bünyesi ve mahiyeti değişir mi? Osmanlı Devleti yabancı bir devlet midir? Osmanlılar Türk değil midirler? İlh...

Hiç şüphesiz bugünkü Türk Devleti, Osmanlı Devleti'nin devamıdır. Coğrafyası, tarihi, dili, kanunları, mülki teşkilatı aynıdır. Cumhuriyet rejimini kuranlar Osmanlı ricalidir. Edebiyat tarihimiz, kütüphanelerimiz Osmanlı kütüphaneleridir. Sanat abidelerimiz: Camiler, şadırvanlar, çeşmeler, medreseler ilh... Osmanlı mimarisidir. Osmanlı milleti Türk milletiydi. Atalarımızdı. Her Türk'ün müşterek soyadı "Osmanlı"dır. Bunu inkâr etmek için coğrafyayı, tarihi, dini, dili, hukuku, ecdadımızı inkâr etmek, soysuzluğu kabullenmek lazımdır. Bir devletin rejimi, hatta adı değişebilir; siyasi coğrafyası, tarihi, dini, dili ve teşkilatı aynı kaldıkça bünyesi ve mahiyeti (yani kendisi) devam ediyor demektir.

Osmanlı Devleti veya Osmanlı münevveri gibi tabirler, cumhuriyetten evvelki devirleri kısaca ve kolayca hatırlatmak için bir tasarruftur, elverişliliktir, yoksa ayrı bir varlığın ve mahiyetin ifadesi değildir. Türk olduğumuz ne kadar muhakkaksa, Osmanlı olduğumuz da o kadar aşikârdır.

Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca

Milliyet, 11 Ağustos 1958

Genç ve münevver bir okuyucu (ki bir kitabevinin sahibidir), bana soruyor:

1. Profesyonel, enternasyonal, konsey kelimelerinin öz Türkçe karşılıkları yok mudur?

2. "İhdas etmek" ne demektir?

3. Radyolarımızda "vekil" yerine niçin "nazır" diyorlar?

4. "Bakan" kelimesi Türkçe midir?

5. *Zafer* ve *Havadis* gazeteleri niçin Arapça ve Farsça kelimeleri fazla kullanıyorlar!

1. Profesyonel kelimesinin Osmanlıcası "meslekî"dir. Fakat yalnız sıfat olarak kullanılır. Para karşılığı iş yapan manasındaki "profesyonel"in Osmanlıcası da yoktur. Her iki manada da öz Türkçesi (uydurmacası bile!) yoktur. "Enternasyonal"in öz Türkçesi "uluslararası", Osmanlıcası "milletlerarası"dır. Fakat bu kelimenin de isim olarak ne Osmanlıcası ne Türkçesi vardır. Kullanış bu manayı yaratmadığı için yabancı kelime dilimizde yaşamaya devam ediyor. "Konsey"in öz Türkçesi yoktur. Uydurmacası "danıştay"dır. Fakat bu da bir zamanlar devlet şurasına inhisar ettiği için umumiyetle konsey manasında kullanılamaz. Osmanlıcası "şura"dır.

2. "İhdas etmek", bir şeyin hudûsuna, hadise halini almasına, yokken vukua getirilmesine sebep olmak demektir. Türkçesi ve uydurmacası yoktur.

3. Osmanlı İmparatorluğu'nda vekillere "nazır" derlerdi. Şimdi bu kelime yabancı memleket vekilleri için kullanılıyor. Arapça "nazır" hem bir işe nezaret eden ve onu idare eden hem de bir yere bakan manasındadır. Uydurmacılar, "Nazır" kelimesinin birinci manasını bırakıp maddi manasını almışlar. "Bakan" deyip çıkmışlardı. Türkçede "bir işe bakmak" tabiri vardır. Tek başına bakmak bu manaya gelmez.

4. Anlattım.

5. *Zafer* ve *Havadis* gazetelerinin Arapça ve Farsça kelimeleri niçin fazla kullandıklarını bilmem. Fakat mutedil ve güzel Osmanlıcayı uydurmacaya tercih eden gazetelerin halk ve gençlik tarafından daha çok sevildiğini ve tutulduğunu en çok tirajlı gazetelerin sahipleri pek iyi bilirler. Tek tük uydurmaca kelimeler kullanan bir iki gazete vardır, fakat bu kelimeleri çoğaltmaya cesaretleri yoktur.

Bir kelime tam manasında kullanılmadığı zaman, halis Türkçe bile olsa, gençlik onu anlamıyor ve nece olduğunu soruyor. Yukarıdaki suallerde görülen "bakan" gibi. Kelimeyi (Nazır manasında) öldüren de bu manasızlığıdır. Canı cehenneme!

Dilimize İftira Edenler

1936, Yedigün, Sayı: 171

> Yunus Emre'nin dilini anlamayan Türk münevverlerinin kafasında Voltaire'nin Fransızcası hâlâ saltanat sürüyor.
>
> **Peyami Safa**

Bundan on dört sene evvel bir ecnebi, *Vakit* gazetesi başmuharririne demişti ki: "Türkçe öğreniyorum. Diliniz kolay ve güzel. İlerletmek için Türkler'le konuşmak istiyorum; fakat kime bir şey sorsam bana hep Fransızca cevap veriyor!"

Bu kötü huyumuz on dört seneden beri değişmiş midir? Çok değil. Belki de hiç. Memleketimizde bulunan ecnebilerle Fransızca konuşmak modası hâlâ yaşıyor. Bunu bir meziyet telakki eden züppenin mantığı nedir? Bir ecnebi dili bilmekle öğünmek. Vakıa bu iftihar edilmeyecek şey değildir fakat bu züppelerin çoğu yalnız ecnebi dili bilmekle değil, Türkçeyi fakir ve hakir görmekle de öğünürler. İçlerinde münevverlerimiz de vardır.

Bunların arasında hâlâ, dilimizin berbatlığı, gramerimizin bozukluğu, İstanbul sokaklarının çamuru ve kaldırımlarının bozukluğu kadar muhakkaktır.

Ben Türkçeyi çok müdafaa ettim ve bu mevzuda çok yazı yazdım. Bazı Türk münevverleri arasında bile bu insafsızca hükmü giyen Türkçe, mazlum bir dildir; onu bu mahkûmiyetten kurtarmak ve beraat ettirmek için, bugün de lazım geldiği kadar çalışmıyoruz.

Bozuk düşünceler şunlardır:

1. Türk lügatı fakirdir, kelimesi azdır, olanların da yarıdan fazlası Arapçadır, Acemcedir.

2. Türk grameri iyi tedvin edilmemiştir çünkü edilemez. Çünkü Türkçe mazbut bir dil değildir.

3. Türkçe nahvi, mürekkep, mücerret. Fikirleri eda edebilmekten acizdir.

Bu düşüncede olanlar, Voltaire veya Goethe'den bir sahife okurken hayran hayran:

"Ah, Monşer! Ne lisan, ne lisan! Gel de şimdi sen bunu Türkçe söyle, Türkçe yaz!" demekten kendilerini alamazlar.

Bu sakat fikirleri ezmek ve gebertmek için çok söylediğimiz ve bundan sonra da tekrar etmekten yorulmayacağımız şeyler de şunlardır:

1. Türk lügatı fakir değildir. Şimdi yaptığımız gibi, buna kullanmadığımız öz Türk sözlerini de ilave ettikçe zenginleşecektir. Arap ve Acem kelimelerine gelince, hangi dilde

yabancı söz yoktur? Almancanın ve İngilizcenin yarıdan fazlası Fransızcadan ve yabancı dillerden alınma kelimelerdir. Biz elden geldiği kadar dilimizi tasfiye edeceğiz fakat geride kalacak yabancı kelimeler yüzümüzü kızartamaz, çünkü her dilde, bu kadarı hatta fazlası vardır.

2. Türk dili dünyanın en mazbut dilidir, grameri de en mükemmel gramerdir. Gayri kıyasi fiilleri, harf-i tarifleri olmayan ve müstesnaları pek az olan dil, hemen yalnız Türkçedir. Sigalarının zenginliği ise hudutsuzdur. Birçoklarının en büyük dillerde karşılığı yoktur ve tercümeleri mümkün değildir.

3. Türk nahvi aslından çok sadedir, fakat bu mürekkep fikirlerin edasını kolaylaştırıcı, ince ve zeki bir sadeliktir. Bununla beraber, Türk nahvi, Hint-Avrupa dillerinin karışık edasını almaya da müstenittir. Mesela Kâmil Paşa'nın hatıratında, Osmanlı Türkçesi nahvinin aldığı karışık ve dolambaçlı, fakat gayet vazıh ve parlak şekil bunun ispatıdır; misaller bundan ibaret de değildir.

Tahsilini Avrupa'da yapmış bir Türk münevveri bana diyordu ki:

- Fikret'i anlamıyorum. Kabahat bende mi? Kullandığı kelimelerin yarıdan fazlası Arapça ve Acemce!

Ona dedim ki:

- Siz Yunus Emre'yi de anlamazsınız. Çünkü onun kullandığı kelimelerin yarıdan fazlası da manalarını bilmediğiniz öz Türkçe sözlerdir.

- Kabahat kimde?

- Sizde ki, ne öz Türkçeyi ne de Osmanlıcayı öğrenmişsiniz. Dilinize ne kabahat buluyorsunuz?

Sustu, fakat içinden beni tasdik edecek mi? Hiç sanmam!

Arapça Değil Türkçe

Cumhuriyet, 2 Ekim 1937

Bir baba dostundan şöyle bir mektup aldım:

"Geçen gün Müslümanlıkta Resim ve Heykel Yasağı unvanlı makalenizi okudum. Çok mühim bir meseleyi böyle ilmî tetkik eylemeniz çok memnuniyetime mucip oldu. Fakat eski tabirlerimizle (pedermande) muhabbet ve merbutiyetim cihetiyle size faideli olmak üzere her acı sözü söylemeyi vicdani vazife addediyorum.

Mübarek babanız, Muallim Naci merhumla çok görüşürdü. Muallim Naci'nin lisanımıza hizmeti çok büyüktür. Bunu inkâr eden ahmaktır. Vatandaşlarımız arasında, mesela Fransızca -en çok taammüm eylemiş lisan olduğundan Fransızcadan bahseyledim- selis ve doğru yazan pek azdır. Bunun için, eskiden beri 'Âli Paşa Fransızcayı güzel yazar,' 'Tercüman Münir Paşa Fransızcayı iyi yazar,' 'Nişan Efendi Fransızcayı doğru yazar,' denirdi.

Elbette gördünüz: Clément Vautel, Fransa'da Maarif Nezareti'ni ihraz eden bir zatın bir tamimini tahlil ederek beş kaide ve nahiv yanlışı bulduğundan bu zatı defe koyup çalmıştı.

Mübarek Safa'nın oğlunun, lisanımızı ufak tefek hatalar yaparak da yazması safa-yı hatırı ihlâl eder.

Bunun için, evvel emirde bu makalenizde nasılsa kaleminizden çıkan hataları kaydedeceğim. Makalenizin unvanında hataya başlamışsınız: 'Müslümanlıkta' ne demektir? Lisanımızda böyle garip ve yanlış bir kelime yoktur."

Okuyucumuz bu kelimenin "İslâm" olarak yazılması ve söylenmesi taraftarıdır. Bizde hâlâ yabancı dillerden alarak Türkçeleştirdiğimiz kelimelerin asıllarında olduğu gibi yazılmasını ve söylenmesini isteyen fikir ve iddia grupları var. Geçenlerde de bir muharrir arkadaşımız, gazetesinde,

Türkçeleşmiş bir Fransızca kelimeyi Türkçe imla ile yazdığım için bana tariz etmişti.

"Çikolata" kelimesine "şokola" ve "şimendifer" kelimesine "şömendöfer" diyenler arasında bulunmaktan çekinirim. Bu yolun sonunda maydanoza "midenüvaz" demek vardır. O çıkmaza girmek istemem ben.

Arapçada "Müslümanlık" yok, "İslâm" vardır. Nasıl ki Fransızların "chrétien" ve Latinlerin "christianus" kelimeleri bize "Hıristiyan" olarak girmiştir ve bundan da "Hıristiyanlık" kelimesini çıkarıyoruz. "Müslümanlık" da "Hıristiyanlık" kadar Türkçedir ve Arapçasından, Latincesinden ayrılalı çok olmuştur.

Makalemde geçen "Müslümanlık" kelimesi -ki tertip yanlışı olarak hep Müslümanlık şeklinde çıkmıştır- Arapçayı, Fârisîyi ve Türkçeyi pek iyi bilmekle meşhur Safa'nın safa-yı ruhunu hiç ihlal etmez. Çünkü şu beyit onundur:

Müslümanlıkta hulûs-ı niyyet,
Müslümanlıktadır insaniyyet

Bir Terbiye Hasadı

Cumhuriyet, 3 Mayıs 1938

Fatay soruyor:

"*Yuha*... dan, *beleş*... ten başlayınız da *ulan*'a kadar: İnsanın kulaklarına inanamayacağı geliyor. O kadar güzel stadyum çerçevesi içinde, ondan daha güzel, uyanık, dinç ve canlı Türk gençliği kalabalığı arasında bayağı sokak kelimelerinin, hatta bu haykırışları ilham eden duyguların ne işi var?"

Güzide muharrire bu tiksintiyi veren sesler, yalnız, içine bütün halk tabakalarını alan stadyum sıralarından yükselmiş olsaydı, bunu, her kalabalığa sokulan argonun kötü sirayetine verip geçerdik. Fakat, bir akşam vakti, li-

selerimizden herhangi biri boşalırken kapısının önünde durunuz; bazen daha koyulaşarak aynı stadyum argosunu haykıran seslerin kulağınıza vurduğunu duyarsınız.

Eskiden, orta ve yüksek tahsil gençliği arasında "yahu..." demek, yerine göre bir ayıptı; bugün aynı tahsil gençliği arasında "ulan..." demek, yerine göre bir samimiyettir. Fakat, ben ne stadyum ne de mektep gençliğini ayıplayacağım. Mektep veya halk çocuğu. Üstüne muhitinin kondurduğu her tesirin şeklini alan gevrek, mukavemetsiz, kıkırdak halinde bir şahsiyet yahut şahsiyetsizlik çağı içindedir. Ona bu tesirler nereden geliyor? İtiraf edelim ki bizden.

Bizden geliyor. Çok ters anladığımız demokrasi ve halkçılık fikirlerimizden, edebiyatımızdan geliyor. Yuhayı, ulanı mısraları içine alan şairleri alkışlayan biziz; bunları mektep kitaplarına sokan biziz.

Bin defa yazıp söyledik ki halk dili başka, argo başkadır. Gene de bazı muharrirlerimizi "laf anlayan beri gelsin be yahu!" tarzında cümleler yapmaktan vazgeçiremedik. Türk nesrinin bizim nesilden evvelki büyük ustalarından olduğu için Fatay da bu todi cümlesi karşısında kim bilir ne ürpermeler geçirmiştir.

İyilerini ve hakikilerini kastetmiyorum fakat halk dili, halk şiiri, halk türküsü diye gazetelerden edebiyata ve mektep kitaplarına kadar soktuğumuz laubali ve sırnaşık edanın aksi sadalarını bir maçta veya bir mektep paydosunda duyursak şaşmayalım. Ektiğimizi biçiyoruz. Bu, bir terbiye hasadıdır.

Bir Gramer İhtilafı

Cumhuriyet, 17 Mayıs 1938

Türkçede eski bir gramer münakaşası vardır: Nefi edatı olan "ne" ile başlayan cümleler müspet fiil mi alırlar, menfi

mi? Okuyucularımdan biri de bunu bana mektupla soruyor ve son makalemin içinde her iki şekli de ihtiyar ettiğimi hatırlatıyor.

Ebüzziya Tevfik, bu nefi edatının rolüne dair bir kitap yazmaya bile lüzum görmüştü. Münakaşa, son aylara kadar, matbuatımıza birçok defalar aksetti.

Benim fikrim şudur: Eğer, "ne" edatından sonra fiil, ara yere birkaç fail ve meful karışmayarak, nihayet bir iki kelime fasıla ile o edatı takip ediyorsa müspet gelmelidir. Fakat ara yere birkaç kelime, birkaç fail ve meful karışıyorsa, baştaki "ne" edatının nefyetme tesiri zaafa uğradığı için fiil menfi gelmelidir. Okuyucumun bahsettiği makalemde iki şekli de ihtiyar edişimin sebebi budur. Fakat misalleri kendimden değil, eski ve yeni edebiyatımızdan alarak fikrimi tasrih edeyim:

> Ne kendi eyledi rahat, ne halka verdi huzur

Mısraında "ne" edatıyla "eyledi" ve "verdi" fiilleri arasında, edatın nefyetmek rolünü zaafa uğratan birkaç kelime olmadığı için fiiller müspet gelmiştir. Muallim Naci'nin:

> Ben ne Mesihî ne Mesiha demim,
> Zevki hakikatte arar âdemim.

Ve Yahya Kemal'in:

> Ben ne harabî, ne harabatiyim
> Kökü mazide olan âtiyim.

beyitlerinde de böyledir. "Ne gelen var, ne giden" misalinde kaide daha sarihtir.

Fakat, Ahmed Haşim'in:

Ne sen, ne ben,
Ne de alâm-ı fikre bir mersa
Olan şu mai deniz
Melâli anlamıyan nesle âşina değiliz

mısralarında, "ne" ile "değiliz" arasına giren on iki kelime, edatın nefi tesirini azaltmış olduğu için, şair, "aşinayız" yerine menfi şekli tercih etmiştir.

Türk gramerinin, belki yarım asırdan beri tereddüdü ve münakaşası devam eden bir ihtilafı hakkında fikrimi yazmayı lüzumsuz bulmadım. Meslektaşlarımın mütalaalarını da merak etmiyor değilim.

Dilciler ve Edebiyatçılar

Cumhuriyet, 27 Eylül 1938

İnkılâptan sonra Türk dilinin yapısı ve tasfiyesi işiyle uğraşanların çoğu dilcilerdir. Edebiyatçılar, onların araştırmalarından çıkacak neticeleri bekliyormuş gibi sessiz bir dikkat içinde kaldılar. Kendilerine dilciler tarafından uzatılan yeni bir kelimeyi evirip çevirirken yaşamaya namzet olup olmadığını anlamak için düşünceye dalıyorlar, ilk teşebbüsün bütün zahmet ve mesuliyetini onlara bırakıyorlardı.

İş bunun tamamıyla aksi olmak lazım gelir. Kelimeleri yaratan ve yaşatan, sanatkârdır. Dilcinin rolü, edebiyatçının bulduğu, sevdiği, kullandığı ve içine taze bir hayat üflediği dili muayene ettikten sonra kaidelerini tespit etmektir. Zira, kaideden hayat değil, hayattan kaide çıkar.

Dilciler, edebiyatçıların da rolünü benimseyerek, bir yandan kelimeleri yaratmaya ve yaşatmaya bir yandan da kaidelere bağlamaya muvaffakiyetle çalıştılar. Böyle yapmakta da mazurdular; çünkü dil işinde ihtiyatkârlığının, titizliğinin, vesvesenin hududu olmayan edebiyatçıların

nazını çekmeye vakit yoktu; inkilap, bütün cemiyet müesseseleri arasında Türk dilini de, tereddütten karara hızla geçirmek için, zorluyordu.

Güneş-Dil merhalesinden sonra Türkçenin menşeleri hakkındaki telakki pek ziyade genişlemiş olduğu için, tasfiye hareketinde aceleye lüzum kalmadı ve o zamana kadar yabancı sayılan kelimelerin birçoğunu tekrar benimsemek imkânı doğdu. Bu ikinci güzel merhaleden sonra dilciyle edebiyatçının birbirine daha fazla yaklaşması fırsatları artmış oluyor.

Bu yaklaşmanın mutlaka yeşil bir akademi masası başında olması şart değildir. Dilcilerle edebiyatçılar arasında bir prensip anlaşması meseleyi halleder ve bizce bu prensip de şu olabilir: Dilciler, muhtaç oldukları tasfiye süzgecini edebiyatçılardan istemelidirler. Bu süzgeç sanatkârın zevkidir ki bütün millî temayülleri hülasa eder.

Edebiyatçının zevkiyle dilcinin ilmini bir araya getiren bir prensip anlaşmasından sonra, inşa ve tasfiye işi, kuru bir kaidecilikten diri bir seçiciliğe ve yaratıcılığa doğru daha büyük bir hızla tekâmüle devam edecektir.

Fransızca Konuşan Veznedar Bayan

Cumhuriyet, 4 Ekim 1938

Beyoğlu'nda münevver Türkler'in alışveriş ettikleri büyük bir mağaza var. Veznesinde bir Türk kızı oturur (yüzde yüz Türk). Zannederim ki münevver ve şüphe etmem ki Milliyetperver bir bayandır. Fakat pek çok defalar onun öteki mağaza memurlarıyla Fransızca konuştuğuna dikkat ettim. Şüphesiz bu memurlar da Türkçe biliyorlar veya hiç olmazsa, "Evet, aldım. Hayır, köşede. Peki, şimdi," diyebilecek kadar biliyorlar. Çünkü Fransızca konuştukları mevzunun hududu bu basit ve amelî telgraf üslubunu aşmıyor.

İmdi, size bir muamma: Türkiye'de, çoğu Türkler'in alışveriş ettiği bir mağazada, bir Türk kızı, Türkçe bilen muhataplarıyla niçin Fransızca konuşur?

İki cevap var: Züppelik, bir; alışkanlık, iki. Üçüncü bir sebep bulamıyorum ve bu ikisini birbirinden ayıramıyorum. Türkçe bilenlerle açıkça ve vazife halinde Fransızca konuşmaya alışmış olmanın hareket noktası, ancak, züppelik kelimesiyle hakiki manasını biraz kabaca tercüme etmeye mecbur kaldığımız bir "snobisme" olabilir.

Fransız dilinin ve Fransız kültürünün bizimkinden çok üstün olduğuna inanmakla başlayan bu züppeliğin veya snobismein bir ucu Tanzimat'a kadar mı gider, orası ayrıca konuşulabilir amma, öbür ucu zamanımıza kadar uzayabiliyor.

Türkçenin büyük davalarından biri de kuyruğu Tanzimat'ta ve kafası bugün aramızda olan bu engereği derhal gebertmektir. Bunun için de kültürlerini ecnebi mekteplerinden veya ecnebi mürebbiyecilerinden almış olan bütün vatandaşlara anlatmaktır ki, bir yabancı dilin emrinde kalmakla bir yabancı orduya köle olmak arasında fark yoktur. Zira kültür harpleri toprak harplerinden daha az mühim değildir; hatta bunlardan sulh derecesinde kazanmaya mecbur olduğumuz harp yalnız kültür için olanıdır. Eğer Fransızca konuşan veznedar bayan taze bir misal istiyorsa, ona Çek şehirlerinde ve mağazalarında bile Almanca konuşan zavallı Çekoslavakya'nın akıbetini gösterebilirim.

Akademi Münakaşası

Cumhuriyet, 11 Şubat 1939

Gazetelerde gene akademi münakaşası dirildi. Bu meselede hata serisi adından başlıyor ve çoğumuzu bu "akademi" kelimesi şaşırtıyor. Daha ziyade Fransız kültürüne yakın olduğumuz için Türk münevverinin gözünde bir tek

örnek var: Fransız Akademisi. Akademi denince bu teşekkülü göz önüne getirmeye o kadar alışmışız ki, teşkilatına ve kılığına kadar onu taklit etmeye mecbur olduğumuzu sanıyoruz. O zaman da, Fransız Akademisi'ni yapan ve yaşatan kıymetlerin, Türkiye'de var olup olmadığını münakaşaya kalkıyoruz.

İlk önce bir Fransız örneğini gözümüzün önünden ve bu akademi kelimesini münakaşa mevzumuzun üstünden atalım. Pek iyi biliyoruz ki akademi, mutlaka lisan ve edebiyat meseleleriyle uğraşan bir heyet manasına gelmez. Eski Yunanistan'dan beri bu kelime pek çok yerlerde kullanılmıştır. Fransızların kabul ettikleri mana, hemen yalnız Fransa'ya veya onu bir dereceye kadar taklit etmiş birkaç memlekete münhasırdır.

Birçok anlaşmazlıklara sebep olan bu kelimeyi meselenin kendisinden ayıralım ve davanın mevzuyu hiçbir tabirin esaretine düşürmeden ortaya koyalım.

Türkiye'de ancak bir mütehassıslar heyeti tarafından tetkik ve halledilebilecek lisan ve edebiyat meseleleri var mıdır?

Öyle sanıyorum ki bu soruya müspet cevap vermeyecek tek adam yoktur. Çünkü Türkçe henüz bir gramerden ve sabit bir imladan mahrumdur. Umumi itimadı kazanmış mütehassısların koyacağı lisan disiplinine ihtiyacımızı kim inkâr eder? Sonra lügat ve ıstılahlar meselesi, birkaç yıllık tecrübelerin verdiği neticelerden istifade edilerek, yeni baştan tetkik olunmalı ve artık hayatla mektep arasına giren uçurum derhal ortadan kaldırılmalıdır.

Bizdeki haliyle edebiyatın resmî bir teşvike muhtaç olmadığını da kim söyleyebilir? Bizdekinden çok ileride bir edebi hayata sahip ve edebi teşvike bizden daha az muhtaç Avrupa memleketlerinde bile, heyetler tarafından verilen mükâfat ananesi yaşıyor ve tekâmül ediyor.

Yalnız lisan ve edebiyat değil, bütün güzel sanat meseleleriyle uğraşan bir heyetten çıkacak faydaların pek çok olacağından şüphe etmeyelim. Fakat, ilk önce, bazı ihtirasları harekete getirmesinden de endişe ettiren şu akademi kelimesini ağza almayalım. Yeşil esvap, kılıç ve unvan dedikodusu da akademi kelimesiyle beraber bu münakaşanın tarihine karışacaktır.

Fransız Akademisi, memlekete yaptığı büyük hizmetler inkâr edilmese bile, gösterişe ve yabancı otoriteye kıymet veren bir monarşinin mahsulüdür. Fransız tarihinden doğan bu ananeyi olduğu gibi memleketimize sokamayız. Hatta Fransa'da bile yeniden bir lisan ve edebiyat teşekkülü kurmak lazım gelse "Richelieu" modelinin tekrarlanmayacağına şüphemiz yoktur. Böyle bir teşekkülün anane ve modern ihtiyaç tarafları birbirinden ayrılır.

Bir Türk teşekkülünün azalarında arayacağımız baş kıymet, ölmezlik vasfına ve akademi kılıcı kuşanmaya layık olması değildir. Salahiyetli olduğu kadar da çalışkan ve işe yarayacak adama ihtiyacımız var. Öyle ki bu teşekkülün toplantılarına mazeretsiz üç veya beş defa gelmeyen aza, bütün şanına ve şerefine rağmen uzaklaştırılmalıdır. Bizim nümayişe ve merasime feda edilecek bir dakikamız yoktur. Bütün memleket ve mektepler, acele, gramer, imla, lügat ve ıstılah bekliyor.

Bunun için, ilk önce muvakkat kaydıyla bir gramer ve bir imla sistemi kabul edilir. Senelerden beri yapılan çalışmaların ve tecrübelerin düz veya ters neticelerinden alınmış dersler vardır ve bunu yapmak da pek zor olmayacaktır. Fakat aynı teşekkül, bu muvakkat örneği tekâmül ettirmek için nesilden nesile çalışmalarına sonsuz ve süreksiz devam eder.

Böylece akademi münakaşasını faydalı ve canlı bir karara bağlamak mümkün olacağına inanıyorum. Gözümüzün önünden Fransız örneği ve ortadan da akademi kelimesi

kalkınca bu örneğin ve bu kelimenin aramıza soktuğu bütün ihtilaflara da nihayet vermiş oluruz.

Mesela, şu itirazlar ve tereddütler:

- Akademi 40 kişiden mürekkep mi olacak? Bu kadar adamı nereden bulacağız?

- Fransız Akademisi azalarının kültürünü bizimkilerde bulabilecek miyiz? Bilhassa Greko-Latin kültürü bizde var mıdır?

- Kimleri akademiye alalım! Filan, filan kimselerde bu şerefi veya liyakati görüyor musunuz?

- Akademi azasının resmî sıfat ve selahiyetleri, protokoldeki dereceleri, kıyafetleri ne olmalıdır?

Bütün bu sorgulara veya itirazlara verilecek tek cevabımız şu olabilir:

- Bu Türk teşekkülünde bir sayı meselesi, bir rütbe ve unvan meselesi, bir şeref meselesi yoktur. Gayemiz Türkçeye disiplin getirmek, Türk sanatına da hayat ve hareket vermektir. Bunun için şerefe değil, selahiyete ve enerjiye ihtiyacımız var. Anlayan ve çalışan adam. Hepsi bu kadar. On kişi de olsa yeter. Müşavir sıfatı ile çok yaşlıların veya böyle bir teşekkülde bilfiil çalışamayacak olanların reylerine de müracaat edilebilir.

Kısaca böyle bir teşekkülün parolası şu olmalıdır: "Nümayiş değil, iş."

Bundan ötesi, her iki manasıyla da onun adını koymaya kalır.

Akademi

Cumhuriyet, 24 Şubat 1939

Biz muharrirler ve sanatkârlar, akademi işini kendi kendimize konuşuyoruz. Devletin böyle bir teşekkül kurmaya niyeti olup olmadığını bir bilenimiz yok. Belki de o, gözucuyla bu münakaşaları uzaktan takip ediyor ve gülüyor.

Devlet babanın gülmekte hakkı var. Akademi bir birliktir. Fakat bu teşekküle namzet olabileceklerin fikirleri arasında birliğin tersi görünüyor. Ayrılık. Hem öyle bir ayrılık ki akademiye benzer bir teşekkülün lüzumu üstünde ittifak bile yok.

Devlet baba *Akbaba*'nın karikatürünü de görmüştür. Orada, biz akademi azaları, dil meselesini birbirimizin ağzı içindeki etten dile yapışarak veya birbirimizin çenesine tekme savurarak halletmeye çalışıyoruz.

Fakat güzel babamız, şeker babamız, sevgili babamız, önemli bir noktayı unutmasın: Eğer bugüne kadar muharrirleri ve sanatkârları büyücek bir odada toplayan küçümencik bir teşekkül olsaydı onların aralarında kavga, döğüş ve söğüşten sonra anlaşacakları bir an mutlaka gelirdi. Meslek tesanüdü denilen şeyi bu nevi teşekküller yaparlar.

Sebebi netice yerine koyan ezelî mantık hatasına düşmeyelim. Bizim akademiye benzer bir teşekkülden mahrum oluşumuz, aramızda anlaşma olmadığı için değil, aramızda anlaşma olmaması, akademiye benzer bir teşekkülden mahrum olduğumuz içindir.

Yeni maarif vekilimiz, iktidar iskemlesine oturduğu günden beri, eski alakalarını, inançlarını ve düşüncelerini unutmamışsa hatırlayacaktır ki, bir makalesinde, memleketin sanat ve kültür hareketlerini, meslektaş tesanüdünü ancak Avrupa'dakilere benzer teşkilatların yapabileceğini yazmıştı.

Canım, hangimiz inkâr edebiliriz ki, havada uçan ve boşlukta kanat çırpan bütün fikirler ve iradeleri ancak bir teşekkülün mekanizması şekillendirir. Haklı olarak diyoruz ki cereyan var, ampul yok. Nereden ışık bekliyorsunuz?

Cereyan mı yok? Bu münakaşa cereyanı ispata yeter.

Ha!. Işık mı istemiyorsunuz? Ona diyeceğimiz yok.

Argo ve Halk Tabirleri

Cumhuriyet, 25 Nisan 1939

Fatay'ın stadyumdan yükselen "yuha"ları ayıplayan bir yazısı üzerine, argoya dair ben de bir fıkra yazmıştım. Orada, gençliğin kullandığı ağızdan bizim mesul olduğumuzu, çünkü edebiyatımıza ve mekteplerimize argoyu bizim soktuğumuza işaret ederek "Ektiğimizi biçiyoruz; bu, bir terbiye hasadıdır," demiştim.

Bunun üzerine, muhtelif gazetelerde, karikatüristlerimizin de iştirak ettikleri bir argo bahsi açılmış. Yazılanların hepsini görmedim. Fakat bahsin umumi manzarasına bakılırsa argonun ciddi bir yazıya kabul edilmesi lehinde veya aleyhinde iki telakki peyda olmuş denebilir.

Argonun edebiyatla münasebetine ilk temas eden ben olduğum için, bu mevzua dair senelerden beri yazdıklarıma biraz daha sarahat katmak ve yarım halledilmiş her mesele gibi sık sık hortlayan bu bahsi kapamaya çalışmak isterim.

İlk önce, argoyu ve halk tabirlerini birbirine karıştırmaktan çekinmeliyiz. Argo "külhanbey" dediğimiz bir zümrenin dilidir; halk tabirleri ise halk denilen ve içine bütün sınıfları alan bir kalabalığın veya bütün bir milletin ifadesidir: "Vız Gelir" argodur, "adam sen de" bir halk tabiridir. "Surata bak da süngüye davran" argodur, "yüzünden düşen bin parça olur" halk tabiridir. "Fiyakalı" argodur, "çalımlı" halk tabiridir. "Tüymek" argodur, "sıvışmak" halk tabiridir. Halk türküleri ve manzumeleri istisna edilirse halk tabirlerinin yazı dilimizde itibar kazanması hadisesi yenidir. Buna birkaç zaruret ve birkaç fikir cereyanı sebep oldu. Bu fikir cereyanlarından bir ve başlıcası Milliyetçiliktir. Bu cereyan halka doğru inmek ve halkın konuştuğu gibi yazmak istedi. Ortaya halk yazısını, folklorunu örnek diye koydu. (Mekteplerimizde hâlâ öyledir.) Bu cereyanda birbirinden

büsbütün ayrı iki şey birbirine karışmıştı: Lisanın tasfiyesi ve özleşmesi başka, halk tabirlerinin istilasına uğrayarak nüanslarını kaybetmesi başkadır. Halka doğru inmek orada kalmak için değil, onu yukarıya çıkarmak içindir. Folklor bir edebiyat örneği değil, sadece bir etnografi tetkik mevzudur. Bir sanatkâr, halk tabirlerini kendi mütekâmil yazı dili ve hususi nahvi içinde bazen kullanabilir; fakat bu tabirlerden ibaret bir yazı, halkın evvelce bulduğu sembolleri tekrarlamaktan ibaret, bir yerinde sayma hareketi olur.

Bu fikir cereyanlarından ikincisi, genç bir iki komünist züppesinin, umumi alakayı çekmek için, en iğrenç argoya kadar her nevi halk tabirlerini yazılarına kabul etmelerinden doğmuştu. Fakat pek hafif bir sirayet dalgası yapan bu cereyan süratle kayboldu. Aynı fikri, hâlâ yevmi gazetelerin fıkra sütunlarında yaşatmak isteyenler görülüyor. Uyandırdıkları umumi nefret ve istihza, Türk cemiyetinden aldıkları notu belirtmeye kâfidir.

Halk tabirlerinin Türk yazısını haddinden fazla bir bollukla kaplamasının sebebi, yalnız, öz maksatlarından inhiraf etmiş, bazı yanlış fikir cereyanları değildir. Bunun yanında, hadiseyi mazeretsiz bırakmayan birtakım zaruretler de vardır: Lisanımızı tasfiye lüzumunda hepimiz ittifak ediyoruz. Her gün bir yığını ölen Arap ve Acem kelimeleri var. Bunların öz Türkçesini bulmakta güçlük çekiyoruz ve yerlerini halk tabirleriyle doldurarak bir ifade aczini telafiye çalışıyoruz. Mesela "müşkülatla" dememek için "zar zor, güç bela, "takriben" dememek için "aşağı yukarı" veya "üç aşağı, beş yukarı", "fikir" dememek için "kafa yormak", hatta "kafa patlatmak" tabirlerini yazılarına kabul eden muharrirler görülüyor. Onların, bu tabirleri kullanırken aleladelikten kaçınmaya muvaffak oldukları derecede mazur görülmeleri icap ettiğine şüphe yoktur.

Bir başka zaruret de Latin harflerinin kabulünden doğmuştur. Halk bunları güç söküyordu. Gazeteler, halkın

okumasını ve okuduğunu anlamasını kolaylaştırmak için, ilk senelerde, fikrî ve edebi disiplini, adi fakat aydınlık bir ifadeye feda etmek mecburiyetinde kaldılar. O tarihte halkın mücerred fikirleri kavrayıştaki terbiyesinden evvel rahat ve kolay okuyabilmesi düşünüldü. Bugün o zaruret kalmadığı için bayağılığın bu mazereti makbul olamaz.

Fakat bundan başka bir zaruret daha vardır. Bizde muharrirler pek az kazanırlar. Geçinebilmek için birçok ihtisas mevzularında yazı yazmaya ve her gün yazmaya mecburdurlar. Gazeteler hâlâ kaliteyi değil, yazı miktarını tediye ediyorlar. Makaleyi ve hikâyeyi değil havadisi bile iple ölçen gazetelerimiz vardır. Gerçi dünyanın her yerinde yazının kalitesine kemiyet hesabı da karışır ve muharrir sarfettiği emeğe göre ücret alır. Fakat kalite mülahazası bizim piyasaya girmemiştir. Deruhte ettiği gündelik ve çeşitli yazıları yetiştirmeğe mecbur kalan muharririn yazdığı cümle üzerinde fazla düşünmeye vakti yoktur. Sık sık halk tabirleri kullanması, kendisini nüanslar üstünde yorulmaktan kurtaran bir yazı kolaylığıdır. Bazı muharrirlerimiz, yazılarında alelade ve sathi kalmanın asıl sebebini "Milliyetçilik ve halkçılık" gibi siperler arkasında gizleyecekleri yerde hakikati itiraf etmelidir.

Muharrire bir haftalık istirahati çok gören bu acayip matbuat hayatında, çırpıştırma yazının, halk tabirlerinden argoya kadar her türlü hazır kelime ve ibare kalıplarına kucak açmasından daha tabii birşey yoktur.

Nihayet, bütün bu zaruretlere bir de okuyucunun seviyesini ilave ediniz. O da kendisinden fazla bir tahlil zahmeti isteyen yazılardan ürküyor. Kısa ve kolay cümleye iltifat ediyor. Muharrirler arasında, hiçbir yazı kıymetine sahip olmadıkları halde, halkın bu zaafını istismar ederek itibar kazanmış olanlar yok değildir. Fakat bu dereceye inmeye razı oldukları halde, gene o itibarı temin edemeyenler de

var ki, argoyu müdafaa edenleri bu muvaffakiyetsizler arasında görüyoruz.

Lisan İkiliği

Cumhuriyet, 6 Mayıs 1939

Muhiddin Birgen, *Son Posta*'nın dünkü sayısında, Türkçeyi bugünkü anarşisinden biraz olsun kurtarmadıkça neşriyat değil maarif bile yapılamayacağını, Türkiye'de kendi kendine bir dil teşekkül edinceye kadar, mektebi de kitabı da kapatmanın -biraz mübalağa ile- doğru olacağını yazıyor.

Muhterem arkadaşın bu hükmü bilhassa resmî neşriyata ve mektep kitaplarına tatbik edilirse, daha az mübalağalı ve daha çok doğru olur. Hususi neşriyatın, yani gazetelerin, mecmuaların ve devlet tarafından neşredilmeyen kitapların lisanı, bir aralık fazla kırbaçlandığı için huylanmış cins bir atın öfkesi ve şaşkınlığı geçtikten sonra tam bir itidal ritmi içinde koşması gibi hızlı, fakat normal seyrini çoktan buldu. Türkçenin bünyesine tıpatıp uygun kalıplar içinde oturduğunu ve artık lisanımız üstüne yapılacak hiçbir şey kalmadığını iddia etmekten uzağım. Bilakis dil inkılâbı dediğimiz büyük hareketin önümüze koyduğu meseleleri çözmeye uğraşmaktan yılmamaya mecbur olduğumuzu tekrarlarım. Fakat bir lisan üstüne yapılacak ameliyat, onun bünyesini parçalamak değil tekâmülünü sekteleyen urları kazımaktan başka bir şey olmayacağı için, neşteri kullanan elden maharet ve itidal istememiz lazım. Bu vasıflarda, ancak sanatkâr ellerde ve sanatkârın ellerinde bulunacak. Eksikleri hoş görülürse hususi neşriyatın bugünkü lisanında çetrefil Türkçenin daima ekşi, buruk ve kekremsi bir tat bırakan hamızından bir eser kalmamıştır.

Maarif Vekâleti'nden iki şey isteyebiliriz. Mektep kitaplarıyla birlikte bütün neşriyatta, bugünkü yazı Türkçesinin normlarına aykırı hiçbir lisan oyununa müsaade etmemeli, hususi ve resmî neşriyat arasındaki lisan ikiliği hemen kaldırılmalı. Bütün mektep kitapları ve bütün resmî neşriyat bugün münevverin, devlet adamının, halkın yazı dilinde kullanılan yaşayan kelimelerle, kaidelerle yapılmalı. Ondan sonra, bir de Türkçenin ıslahı hareketine herkesten evvela sanatkârlığı iştirak ettiren akademi nevinden bir teşekkülün temeli hemen atılmalı.

Bunlar yapılmadıkça, hususi ve resmî neşriyat arasındaki lisan ikiliğinin anarşisi devam ettikçe, Türkçenin ıslahı ve tasfiyesi işi sanatkâr ellere verilmedikçe, neşriyat değil kültür ve maarif sözlerini ağıza almak için birkaç defa yutkunmak lazım geleceğini kabul etmekte Muhittin Bergen'le beraberim.

Latin Harfi Neslinin İstikbali

Cumhuriyet, 25 Haziran 1939

Bir tabiiyatçı dostum, İngiltere'de tabiiyata dair neşredilmiş eserlerin kırk binden yukarı olduğunu söylemişti. Fransa'da veya Almanya'da da aşağı yukarı öyle.

Bizim üniversitelerimizde tabiiyat yapan gencin önüne hayvanata veya nebatata dair kaç kitap koyabildiğimizi tahmin edersiniz? Latin harfi nesli üniversiteye çoktan girmiş olduğu için, tabii, yeni harflerle basılmış kitaplardan bahsediyorum.

Tahmin ediniz.

- Bin tane, diyeceksiniz.
- İniniz çok ininiz.
- Beş yüz tane, diyeceksiniz.
- İniniz, daha, daha ininiz.

DİZİN

Kişi İsimleri

Adıvar, Halide Edip 57
Ahmet, Ağaoğlu 192-193
Aksoy, Ömer Asım
Aksoy, Ömer Asım (Türk Dil Kurumu Derleme Kolu Başkanı) 188, 213-215, 217
Akyüz, Ali Kami 53
Ali Suavî 126-127
Alighieri, Dante 158, 204
Aral, Namık Zeki 212
Aristo 42, 222
Arkun, Dr. Şevket 219
Askeri, Kemal 91
Ataç, Nurullah 53, 55
Atalay, Besim 70
Atatürk, Mustafa Kemal 159-160, 164, 168-170, 173, 193, 217, 223, 226, 232-233, 261, 268
Atay, Falih Rıfkı 120, 124-126, 202
Aygün, Kemal 273
Bahandınlı, Yusuf Ziya 207
Bâkî 248, 267
Baltacıoğlu, İsmail Hakkı 124-126
Balzac, Honore de 168
Banguoğlu, Hasan Tahsin 70, 83, 85-87, 91-92, 94, 97, 108, 129
Başkurt, Cevat Fehmi (Gazeteciler Cemiyeti Başkanı) 211
Başman, Avi 87
Bedi, Server 175, 193, 258, 278
Birgen, Muhiddin 32
Brunot, Ferdinand 84-85, 98
Cenab (?, Ali Canip Yöntem olabilir) 75
Cengiz Han (Hükümdar) 267
Cevdet Paşa 57, 261
Colombe, Christoph 232
Çantay, Basri 192
Dalkılıç, Hayri Muhittin 74
Darmesteter, Arséene 68, 282
Daver, Abidin 209
Denny, Jean 266
Desportes, Philippe 143
Dilâçar, Agop 87
Dilmen, İbrahim Necmi 120, 132
Dinçer, Sezgin 229
Ebüzziya, Velid 21
Ekrem, Recaizâde Mahmut
Eliot, T.S. 168
Elöve, Ali Ulvi 87, 91, 95
Emir Çelebi (IV. Murat'ın Hekimbaşısı) 207
Emre, Ahmet Cevat 84-87, 91, 94-95, 97-98, 128-130
Eralp, Vehbi 125
Erozan, Celal Sahir 158
Esenkova, Enver 257
Evren, Süreyya Örge 42
Eyüboğlu, Sabahaddin 54-55
Ezine, Celâleddin 142
Faik, Bedîî 202, 278
Farabî 41-42
Fatay 19-20, 29
Felek, Burhan 152, 175, 279-280
Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri 125, 138, 157
Fikret, Tevfik 17, 185-186, 267
Fuzulî 261

Gazalî 41
Giese, Wilhelm Friedrich Carl 87
Goethe, Johann Wolfgang von 148, 267
Gökalp, Ziya 38, 62, 68, 271, 289
Gümülcüneli İsmail 154
Gürkan, Kâzım İsmail 11, 196-197
Gürtunca, Faruk 91
Haşim, Ahmet 21
Hermant, Abel 113
I. Selim Yavuz Sultan Selim (Padişah) 267
IV. Murad (Padişah) 207
İbni Haldun 185
İbni Rüşd 41
İbni Sina 42
İmrül Kays 185
İnönü, İsmet 82, 118, 120, 160, 191
İşpir, Mazhar Şevket 129
Kadri, Hüseyin Kâzım 57, 142, 218, 269, 285
Kâmil Paşa (Sadrazam) 17
Kant, Immanuel 256
Kaplan, Prof. Mehmet 166
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 57, 142
Kassar, Jack K., 202
Kemal, Namık 267
Kemal, Yahya 21, 186, 230, 248
Keresteciyan, Bedros 218, 269
Köseraif, Fuat 87, 91, 95-96
Levend, Agâh Sırrı 166, 221-222
Meillet, Antoine 128
Mevlanâ, Celaleddin Rumî 41, 196
Moran, Vahit 257
Muhiddin-i Arabî 41
Naci, Muallim 18, 21
Naima 57
Nazif, Süleyman 130-131, 134, 141, 271
Nedim 186, 248
Nefi 20
Nejad, Tahir 91, 95
Nihad, Halil 187
Nur, Rıza 99
Nurettin, Vâlâ 127, 174-175
Ortaç, Yusuf Ziya 76
Önder, Mehmet 286
Özban, Dr. Hayri 45
Özdarendeli, Necmeddin 218
Özdem, Prof. Ragıp 85-87, 91, 94-95
Özdoğru, Nüvit 225-226
Özel, Ahmet 186
Pappini, Giovanni 168
Peçevî 57
Platon 42
Proust, Marcel 168
Refik Paşa 252
Richelieu, Armanda Jean du Plessis de 26
Ronsard, Pierre de 168
Safa, İsmail 131, 261
Safa, Peyami 15, 87, 115
Saint-Pierre (Rahip) 143
Salahî, Mehmet 257
Sami, Şemseddin 34, 197i 257, 269
Saussure, Ferdinan de 128
Sevük, İsmail Habip 89, 226
Shakespeare, William 168, 176, 186, 204, 279
Shaw, George Bernard 136
Spengler, Oswald 41
Sungurbey, İsmet 242
Şahabettin, Cenap 75
Şeyh Ekber 41
Şeyh Galip 196

Şirazi, Şeyh Sadi 185
Taner, Ali Haydar 257
Tarhan, Ahbdülhak Hâmid 57, 75, 186, 260-261
Taro, Michel de 155
Tecer, Ahmet Kutsi 85, 89
Tevfik, Ebüzziyâ Mehmet 21
Timurtaş, Faruk Kadri 285, 290
Tolun, Haydar 257
Toven, M. Baha 66-67, 73, 91
Turan, Hüseyinzade Ali 60
Ulunay, Refii Cevat 270
Us, Hakkı Tarık 85, 98, 187
Uşaklıgil, Halit Ziya 75, 99
Ülken, Hilmi Ziya 125
Valery, Paul 54-55
Vâ-Nû 135
Vedat, Halil 98
Vendriyes, Joseph 71, 90
Voltaire, François Marie Altouret 15-16
Wiener, Norbert 184
Yalman, Ahmet Emin 156-157
Yardımcı, Celâl (Maarif Vekili) 186, 198, 224, 239
Yunus Emre 15, 17
Yücel, Hasan Âli 83, 88, 94, 98, 137, 152
Ziya Paşa 57, 186

Yer İsimleri

Adana 42
Akdeniz 40-41
Almanya 33, 88, 110, 168, 185, 251-252, 258, 261
Amerika 62, 143, 184, 225, 23
Anadolu 34, 58-59, 88, 99, 175, 193, 250, 284, 286-287
Anadolu Ajansı 34, 58, 193, 284
Ankara 43, 58-59, 70, 83, 118, 158, 179, 182, 193, 252
Ankara Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi 70, 83
Ankara Radyosu 58, 193
Avrupa 17, 25, 38, 40-41, 50, 60-63, 65-66, 76, 80, 87, 89, 93, 96, 126, 145, 162, 164, 168-169, 178, 182, 200, 216, 225, 232, 248-249, 253, 257, 266, 275, 291
Beşiktaş 112
Beyazıt Sahaflar Çarşısı 187
Beyoğlu 23, 250
Bitlis 42-43
Çalışma Bakanlığı 137-138
Çanakkale 185
Çekoslavakya 24
Edebiyat Fakültesi (İstanbul Üniversitesi) 177, 278
Eminönü 191
Eski Yunanistan 25
Eyfel Kulesi 113
Finlandiya 104
Floransa (İtalya) 174, 204, 208, 287
Fransa 18, 25-26, 33, 76, 113, 136, 143, 168, 174, 184-185, 204, 208, 257, 288
Galatasaray Lisesi 46
Gümülcine 223
Heybeli Orta Mektebi 46
İngiltere 33, 106, 136, 143, 168, 185, 244

İnkılâp Müzesi/ Ataürk'ün Şişli'deki evi 216-217
İspanya 41
İstanbul Radyosu 196
İstanbul 16, 58, 79-80, 100, 103, 113, 125, 134, 150, 154, 174-175, 182, 196, 204-205, 208, 240, 242, 252, 265, 277, 287-288
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 242-243, 258, 288
İtalya 101, 105-106, 168, 174, 204, 208, 251
Kastamonu 277
Londra (İngiltere) 59, 218, 251
Macaristan 125
Millî Eğitim Bakanlığı 137, 289
Parc Monceau 113
Paris (Fransa) 80, 193, 204, 208, 251, 257, 287
Roma (İtalya) 59, 101, 251
Rusya 60, 154, 258, 261, 288
Sakarya 185
Semerkant (Özbekistan) 240
Siyasal Bilgiler Fakültesi (İstanbul Üniversitesi) 275
Şehir Tiyatrosu 58-59, 273-274
Şişli 216-217
Tarsus Lisesi 182
Taşkent (Özbekistan) 240
Topkapı 112
Türk Dil Kurumu 78-79, 101, 128, 160, 162-164, 166, 168-169, 203-204, 206, 213, 231-233, 241, 250
Türk Haberler Ajansı 223
Türkiye 24-25, 32, 42, 58, 61, 69-70, 77, 84, 108, 113, 120, 129, 137, 147-149, 162-163, 167, 174-176, 182, 202, 204, 237, 244, 262, 275, 289-290
Türkiye Büyük Millet Meclisi 35, 42, 99-100, 147, 275

Gazete-dergi isimleri

Akbaba 28, 76
Aydede 134
Cumhuriyet 39, 174, 193, 277
Çağrı dergisi 285-286
Çınaraltı 129
Dünya 202-203
Genç Kalemler (Selanik) 134, 287
Havadis gazetesi 14-15, 289-291
İstanbul Barosu Dergisi 242
İş dergisi 138
Milliyet 183-184
Servet-i Fünûn 133-134
Son Havadis 290-291
Son Posta 32
Tarama Dergisi 133
Tasvir 67, 77, 260
Tercüme 53
Türk Dili Dergisi 155
Türkyurdu 134
Ulus 67, 99, 124-125
Ülkü 129
Vakit Matbaası 15, 108
Yeni Adam dergisi 115
Zafer gazetesi 14-15

Kitap İsimleri

Ana Hatlarıyla Türk Grameri (H.Tahsin Banguoğlu) 84, 87, 90
Binnaz (Yusuf Ziya Ortaç) 76-77
Deyimlerimiz ve Kaynakları (Yusuf Ziya Bahadınlı) 206-207
Dil (Vendryés) 71
Dil Bahisleri (Dr. Tahsin Banguoğlu) 108, 129
Dil ve Düşünce (Delacroix) 71
Don Quijote (Miguel de Cervantes Saavedra) 205, 262
Eylül (Mehmet Rauf) 57
Ferdâ (Tevfik Fikret- Şiir) 185
Gülistân (Şeyh Sadi Şirazi) 185
Halûk'un Defteri (Tevfik Fikret) 57
İhtiyar Balıkçı ve Deniz (Ernest Hemingway) 202
İmlâ Lügatı 257
İslâm Ansiklopedisi 67
Kamûs-ı Türkî (Şemseddin Sami) 197
Kamûsu'l-alâm (Şemseddin Sami) 261
Kelimelerin Hayatı (Arséne Darmesteter) 68, 282
Kur'an 192
Kur'an-ı Hakîm ve Meal-i Kerîm (Basri Çantay) 192
Küçük Resimli Larousse 155
Le Language (Joseph Vendryes) 234
Mehmed Salahî Kamûsu (Mehmed Salahî) 257
Nesir-i Harp ve Nesir-i Sulh (Cenap Şahabattin) 75
Noktalama (M. Baha Toven) 72-73
Piyale (Ahmet Haşim) 77
Rübâb-ı Şikeste (Tevfik Fikret) 57
Tarama Sözlüğü 133
Türk Dil Kurumu Sözlüğü 79, 150
Türk Dilinde Fransız Tesiri (Enver Esenkova) 257
Türk Dilinin Etimolojik Lügatı (Bedros Keresteciyan) 218
Türk Grameri (Jean Denny) 84, 87, 90, 95, 266
Türk İnkılâbına Bakışlar (Peyami Safa) 40
Türk Lügâtı (Hüseyin Kâzım Kadri) 218
Türk Tarihi (Rıza Nur) 263
Türkçe-İngilizce Sözlük (Vahit Moran) 257
Türkçemiz (Nüvit Özdoğru) 225
Yabancı Kelimeler Lügatı (Ali Haydar Taner) 257
Yabancı Kelimeler Lügatı (Haydar Tolun) 257
Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Lâyiha (Ahmet Cevat Emre) 129

Kavramlar

Ağız 71
Akademi 25, 27-28, 101, 141-142
Ampirik 115
Arap harfleri 222, 261
Argo 29, 219, 258
Assimilation 173, 194, 219, 277
Batı edebiyatı (İngiliz, Fransız, Alman, İtalyan) 50, 170
Brahmanizm 41
Budizm 41
Büyü kültürü 41
Chrétien 19
Christianus 19
Demokrasi 169
Divan edebiyatı 57
Edebiyat-ı Cedîd 57, 222
Etimoloji 114, 282
Faust kültürü 41
Fecr-i Âti 222
Fonetik 88-89, 163
Fransız akademisi 25-27, 82
Gramer 77, 81, 83-84, 88, 98, 103, 129, 163, 195, 271
Greko-Lâtin kültürü 27, 36-37, 40-41, 48, 169, 182
Güneş- Dil teorisi 123
Halk Dili 20, 148
Halk şiiri 20
Halkçılık 182
Hint-Avrupa dilleri 87
Hristiyanlık 19
Humanistler 159
Hümanizma 39
İslâm 18-19, 38, 40-41, 62, 67
İslâm-Türk düşüncesi 41
Komünizm 162
Kübik 225
Latin harfleri 76, 220, 260-262
Lehçe 79, 88, 150, 174
Leksikoloji 134
Linguistique/Lisaniyat 120, 203 248-249
Milliyetçilik 244
Mistik cereyan/mistisizm 62
Muhafazakârlar 159
Müslümanlık 19
Objektif 168-169, 255-256
Osmanlıca 13, 75, 160, 178, 211, 253, 271
Öklid kültürü 41-42
Öz-Türkçe 14, 17, 39, 78, 103, 158, 166, 171, 201, 211, 228-229, 236, 241, 250, 253, 273
Realist görüş 41
Sensualismus 161
Sibernetik 184
Siga 135
Sosyoloji/İçtimaîyat 249
Soufisme 62
Sürrealizm 229
Şive 71, 79, 88, 131, 151, 184, 204, 219, 254, 277
Tabiatçı görüş 41
Tasavvuf 62
Tasfiyeciler 159
Telifçiler/Eklektikler 102-103
Türk münevveri 17
Türkçe 14-17, 19, 23-25, 34-37, 39, 47-50, 58-59, 61, 67, 70, 72, 78, 81, 84, 86, 88, 103-105, 109, 116, 120, 122-123, 125, 127, 132-133, 138, 140, 145, 148-149, 152, 158-160, 162-163, 166-167, 170-171, 173,

175-176, 178-181, 185, 188-192, 198, 201-203, 205-206, 211, 215-218, 221, 223-224, 227-229, 231, 235-236, 240-241, 243-250, 252-255, 257, 260, 266-269, 271, 273, 275-279, 281, 284, 286-287, 291-292
Türkiye Türkçesi 237
Ulus 67, 99, 124-126
Ural- Altay dilleri 86
Züppelik/snobisme 24, 246